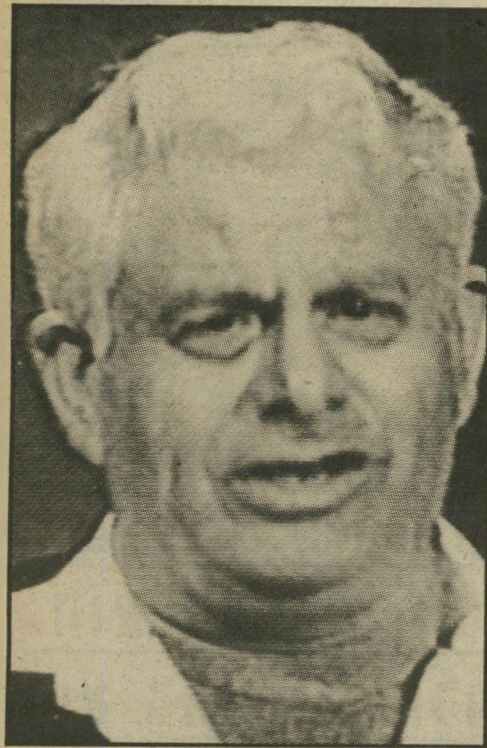

ורצית לשאול כמה שאלות: הנה התשובות. הן פורסמו ב„העולם הזה” שהיכתה אז גלים בעולם כולו. הנה היא מופיעה שוב במלואה

פצצות נגד יהודים!

יהודה תגר - 1966 וכיום
מי נתן את החוראה?

יהודי עיראק — מלבד 5000 בלבד — נרשמו לעלייה.

כעבור כמה ימים פירסמה הממשלה חוק נוסף, הוגע ליהודים המהגרים. הממשלה, שבראשה ניצב נורי אל-סעיד, התכנסה לשיבה סודית, ומייד לאחר מכן התכנס גם המג'ליס — בית המחוקקים — לשיבה סודית. היה זה כיום שבת, והעסקים היהודיים — ככלל זה מרבית הבנקים — היו סגורים. ליתר ביטחון, נותקו הטלפונים בין המג'ליס והעיר. הממשלה לא רצתה שמישהו מהבכירים ידליף ליריד יהודי את תוכן הדיון. על סדר-היום: הצעת-חוק להחרמת רכושו של כל יהודי אשר ויתר על נתינותו ונרשם לעלייה.

החוק, שאושר מייד, ציווה על הבנקים להפסיק את פעולותיהם, ועל כל בעל-עסק יהודי לסגור את עסקו. כל מי שנתפס מוציא סחורה מחנות של יהודי היה צפוי לשבע שנות מאסר. כל מי שוויתר על אזרחותו — רכושו הוחרם, והועבר לרשות אפטרופוס ממשלתי. מותר היה לו להוציא עמו רק 70 ל"ש. כל מי שלא ויתר על נתינותו חייב היה להתייצב בתחנת-רישום מיוחדת, צוייד בתעודת-זהות חדשה. הוא המשיך להחשב לאזרח שוהזכויות, יכול היה אף לקבל דרכון ולנסוע לחו"ל. אבל היה עליו לשוב תוך שלושה חודשים לעיראק, ולא — נשללה נתינותו אוטומטית. ל-5000 האזרחים היהודיים שנותרו, ניתן לנהל את עסקיהם מחדש, ללא הגבלות.

„לכופץ את בגדאד”

קהילה העשירה נותרה לפתע לחסרת-כל. המטוסים החלו מגיעים כקצב של שלושה או ארבעה ליום. העולים הוסעו לניקוסיה, בלוויית קצין מיטרה עיראקי. אולם כעבור זמן הופסקה אחיזת-העניינים, והמטוסים החלו מגיעים ישר מבגדאד ללוד — (המשך בעמוד 58)

בעיקר יהודיים — לשבת ולקראו. בקיץ כיבודם במשקה קר. גם הפעם היתה ההשערה, כי מחתרת עיראקית קיצונית הטילה את הפצצה, אשר רק במיקרה לא פגעה באיש. יהודים, שחששו כי הביטחון הפנימי יתערער אם תפתח מלחמה מחתרתית, פחדו שהם יהיו הנפגעים הראשונים במיקרה זה. על כן שוב החלו מייפקים על דלתות בית-הכנסת עזרא דאוד, לחתום על טופס הויתור. אלא שהפעם לא היתה הבהלה גדולה כמו בפעם הקודמת, ומספר הנרשמים לעלייה היה קטן עוד יותר. שנת 1950 נגמרה, וחודש מארס — שבו עמד להסתיים המועד שבו מותר לוותר על הנתינות — התקרב.

השיבה הסודית

הפעם היו קורבנות: נער נהרג ואיש מבוגר נפצע. המקום: בית הכנסת על-שם מסעודה שמטוב. בית-הכנסת זה שימש מקום-ריכוז ליהודים שכבר הגיע תורם לעזוב את עיראק — מעין חדר-מעבר וביקורת, שממנו הוסעו במשאיות ישר למטוסים, כדי לא לעורר תשומת-לב יתירה בנמל-התעופה. באותו היום, בינואר 1951, היה בית-הכנסת מסעודה שמטוב מלא יהודים כורדיים, שהובאו מהעיר סוליימניה בצפון, והתכוננו לטיסה. בחוץ עמד נער יהודי, שהציע עוגות מתוקות לסקרנים. לפתע התפוצצה הפצצה. הנער נהרג במקום: יהודי שעמד לירו נפצע קשה בעינו. הפעם לא נותר ספק בלב היהודים: מחתרת אנטי-יהודית מתגלגלת להם. מוטב שיעזבו את עיראק כל עוד ניתן להם. שוב החלו מתארכים התורים. בלילה האחרון, לפני שגן מועד ההרשמה, שילמו יהודים שחוד של 150 ואפילו 200 דינר כדי ששם ייכלל ברשימה לפני נעילתה בחצות. כאשר תמה ההרשמה, הסתבר כי כל

שכרשותם החולף. בנמל-התעופה של בגדאד בלירות סטרלינג.

משקה קר וכפצצה

לזכור חללו יהודי עיראק לראות בווייתור על נתינותם עניין בווער. השוטרים ופקידי הרישום נשארו ללא עבודה. לפתע התפוצצה פצצה שניה. הפעם

בְּפִרְוֹת עִם תֵּגֵר בְּרֵאיוֹן „שַׁעֵה טוֹבָה” אַחַד לְמֵאֲסֵר-עוֹלָם. הַשְּׁנִי שׁוֹחֵר מֵיִד. מְדוּעַ?

במישרד של שירות-האינפורמציה של ארצות-הברית. היה זה מקום נעים ומרווח, שבו נהגו צעירים רבים —

ל-50 אלף יהודים — גברים, נשים וטף. כשעה תשע בערב כבר קטן מספרם. רובם חזרו לבתיהם, לסעוד את הסעודה הראשונה על פיתות ומאכלי חמץ. אולם רחוב אבו אל-נוואס, לאורך הנהר, המה עדיין ממטיילים יהודיים. נקפה דאר אל-בידה ישבו צעירים יהודיים משכילים. לפתע חלפה על פני בית-הקפה מכונית. הפץ קטן הושלך ממנה, תוך כדי נסיעה, ומייד התפוצץ על המדרכה. רק במיקרה לא נפגע איש.

הפצצה הירדה ברחבי עיראק כולה. במיוחד חשו כוועוד היהודים. הם היו משוכנעים, כי טרוריסטים עיראקיים ניסו להתנקש ביהודים. זיכרונות מימי רשיד עלי אל-כיליני הועלו בחרדה. „כדאי לנסוע לישראל”, החלו המהססים לומר האחד לשני. למחרת הציפו המוני יהודים את מישרי מיטרת הנסיעות והנתינות, שנקבעו כמקום-רישום של המבקשים לוותר על אזרחותם. היו אלה, ברובם המכריע, בני השכבות העניות, שלא היה להם מה להפסיד.

מול הנחשול הפיתאומי, פנתה המיטרה לוועד העדה, ביקשה ממנו להעמיד לרשותה בתי-כנסת או בתי ספר יהודיים, שימשו לישבות-דישום לעולים. בית-הכנסת הגדול עזרא דאוד ניתן לצורך זה. קציני מיטרה ופקידים מתגברים חברי התנועה עברו במיטרות, יום וליילה, ברישום הפונים אליהם. העדה הקימה מיטבח מיוחד, שיספק אוכל לשוטרים ולעוזריהם, כדי שלא יאלצו להפסיק את עבודת הרישום.

כאשר חלפה הבהלה הראשונה, הסתבר כי לא כל יהודי עיראק רצו לעזוב. בסך הכל נרשמו — עקב הפצצה על הטיילת — כעשרת אלפים יהודים. מה עוד, שקצב ההטסה ארצה היה איטי מאוד. אחרי שנרשמו כל המבקשים לעזוב הגיע רק מטוס אחד,

קית. היה ברור, כי הכוונה לאותם הרוצים לעלות לישראל. בדבריר ההסבר, שהובאו בעיתונים, נאמר: „ההתנגשויות בין המיטרה ובין קבוצות מהגרים הוכיחו, כי חלק מיהודי עיראק אינם רוצים לחיות במוציאה הוואת. על-ידי בריחתם הם מוציאים שם רע לעיראק. מי שאינו רוצה לחיות בקירבנו, אין מקומו כאן. שילך”.

בראש הממשלה שהחליטה על כך עמד תופיק אל-סוויידי. מאוחר יותר, אחרי ההפיכה של הגנרל קאסם, ב-1958, כאשר הועמד אותו אל-סוויידי למשפט צבאי והואשם בכגידה, היה אחד מסעיפיה-אישוב העיקריים: סיוע למדינת ישראל על-ידי מתן אפשרות ל-100 אלף עיראקים להצטרף אל שורות אזרחיה. באותו היום, ב-1950, כתבו עיתונים עיראקיים: „היום חוגגים היהודים שני חגים: חג פורים, וחג מתן הרשות לעלות לישראל”.

קציני מיטרה הופיעו בכתבי הכנסת, והגבאים הודיעו כי כל הרוצה לשאול שאלה בקשר להודעת הממשלה, יקבל תשובה מפי הקצינים. הקצינים הבחירו, כי כל אשר על יהודי לעשות, כדי לעזוב בשלום את עיראק ולנסוע לישראל, הוא לחתום על טופס שהוכן לצורך זה על-ידי הממשלה. אולם ההיענות לא היתה גדולה. היהודים חששו, כי כל העניין הוא מלכודת, כדי לגלות את הציגונים. והרי ציונות היתה אחת ההאשמות החמורות ביותר בספר החוקים של עיראק. כאשר היו נפגשים, היו שואלים האחד את השני: „ויתרת?” והתשובה היתה לרוב: „נראה, נראה”.

חפץ קטן הושלך

לף חודש. בא חג הפסח. ביום האחרון של החג יצאו המוני

היהודים של בגדאד, כמינהגם, לטייל על שפת החדיקל, לחגיגת שירת-הים. בשעות-השיא היו על הטיילת קרוב